

Arhivi zajednica - izazovi, značaj i utjecaj na arhivsku struku

---

Šimunić, Lora

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:317122>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. God 2022./2023.

Lora Šimunić

**Arhivi zajednica – izazovi, značaj i utjecaj na arhivsku
struku**

Završni rad

Mentor: Dr. sc. Arian Rajh, izv. prof.

Zagreb, lipanj 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
1.1. Definicija.....	2
1.2. Povijest	4
2. Marginalizacija – ishodište arhiva zajednica	6
2.1. Organizacije i inicijative.....	6
3. Primjer arhiva zajednica - Zajednica prvih naroda Australije – istraživanje Kirsten Thorpe 8	
3.1. Terminologija.....	8
3.2. Tijek istraživanja.....	9
3.2.1. Pregled literature za istraživanje.....	10
3.2.2. Metode istraživanja.....	11
3.2.3. Analiza istraživanja.....	13
3.2.4. Prikupljanje podataka	13
3.2.5. Analiza podataka	14
3.2.6. Zaključak istraživanja.....	15
4. Primjer popularne glazbe, arhiva zajednica i online povijesti: kulturološka pravda i "uradi sam" pristup baštini.....	17
4.1. Arhivi zajednica popularne glazbe i kulturološka pravda	17
4.2. "Uradi sam" online arhiv popularne glazbe	19
4.3. Zaključak.....	21
5. Utjecaj i izazovi.....	22
6. Usporedba i budućnost.....	24
7. Zaključak	26
8. Literatura.....	27

Sažetak	28
Summary.....	29

1. Uvod

Definirati i uspostaviti opće razumijevanje termina "arhivi zajednica" važno je, ali i poprilično kompleksno. Definicije što bi zajednica mogla biti ili što arhivi zajednica jesu nisu fiksne. Ostali slični ili sinonimni termini koji se isto tako učestalo koriste su lokalna povijesna grupa, oralni povijesni projekt, projekt povijesne zajednice i projekt sjećanja zajednice. Prihvatanje termina "arhivi zajednica" poraslo je u posljednjih nekoliko godina kao učinkovito grupiranje tih često različito imenovanih projekata u jedan pokret *arhiva zajednica* (Flinn, 2007).

Definicije "zajednice" su posebice kompleksne, fluidne i često podvrgnute različitim interpretacijama. „*Zajednica je jedna ili nekoliko skupina ljudi međusobno povezanih radom i drugim aktivnostima i/ili zajedničkim interesima te simbolima kolektivne pripadnosti. U užem i najstarijem značenju, zajednica je skupina ljudi koja živi na nekom geografskom području i čiji se članovi međusobno poznaju. Najdugotrajniji je i najmirniji društveni oblik čovječanstva*“ (enciklopedija.hr, 2021.) Neke definicije fokusiraju se na lokalitet, ostale na vjerovanja ili zajedničke vrijednosti. Druge pak istražuju probleme oko toga tko želi definirati zajednicu i članstvo u zajednici, tko određuje tko je uključen, a tko nije i treba li se zajednica sagledavati kao inkluzivan ili ekskluzivan koncept. Svijest o ovoj kompleksnosti je nužna kada proučavamo što arhivi zajednica i memorije mogu doprinijeti identitetu ili koheziji zajednice. Mnoge zajednice imaju lokalni fokus, čak i ako se sastaju virtualno, no ostali imaju neku drugu dodirnu točku poput seksualnosti, zanimanja, etničke pripadnosti, vjere ili interesa, ili kombinacije nekih od navedenih. Nerijetko možemo čuti da su arhivi esencija naše baštine, direktan, neinterpretiran i autentičan glas prošlosti bez kojeg ne bi bilo pravog pojma o prošlosti. Može se zaključiti da su temeljne aktivnosti arhiva zajednice dokumentiranje, snimanje i istraživanje baštine neke zajednice u kojima su društveno sudjelovanje, kontrola i vlasništvo projekta, temelj (Flinn, 2007).

U ovom radu govoriti će se o arhivima zajednica i kompleksnosti tvorbe jedne sveobuhvatne, inkluzivne i konkretne definicije o tome što oni jesu. Iako jedne međunarodno prihvaćene definicije nema, Grupa za arhive zajednica i baštinu (CAHG) donijela je niz obilježja koji detaljno opisuju pojam arhiva zajednica. Nadalje, raspravljati će se povijest nastanka i različite organizacije koje su prethodile i formirale ovu vrstu arhiva te kako i zašto su arhivi zajednica nastali iz marginalizacije i potisnutih glasova iz prošlosti. Treći dio rada bavi se konkretnim primjerima iz zajednice prvih naroda Australije i obuhvaća detaljan opis istraživanja, terminologije i korištene literature, opisane su metode istraživanja i dana je analiza

sa zaključkom. Nakon toga, u četvrtom djelu rada slijedi drugi primjer o kulturološkoj pravednosti i online "uradi sam" arhivima popularne glazbe, kako i zašto se oni smatraju arhivima te u kojoj mjeri pridonose zajednicama. Naposljetku, rad donosi na koji način arhivi zajednica utječu na formalne arhive te s kojim izazovima se susreću, također navodi što budućnost nosi arhivima zajednica.

1.1. Definicija

CAHG (engl. *Community Archives and Heritage Group*) razvio je i koristi vlastiti opis i definicije arhiviranja zajednice. Web stranica grupe, *communityarchives.org.uk*, djelomično funkcionira kao imenik i poveznica na arhive zajednice u Velikoj Britaniji. Budući da unose u imenik učitavaju volonteri, a grupe ih samostalno odabiru, imenik je daleko od sveobuhvatnog, ali daje dojam o raznolikosti arhiva koji su identificirani kao arhivi zajednice u Ujedinjenom Kraljevstvu. Međutim, ulazak na stranicu nije neposredan, administrator web stranice u ime odbora CAHG odlučuje je li predložena grupa arhiv zajednice ili ne, pri čemu su inkluzivnost i samodefiniranje polazna točka, ali ne i jedini kriterij. 2009. godine CAHG daje definiciju ovog fluidnog i evoluirajućeg pokreta, čime uspijevaju održavati dijalog između onih grupa koje se interesiraju za lokalnu povijest i blisko surađuju s baštinskim profesionalcima te između lokalnih muzeja i arhiva:

1. Predmet zbirke je zajednica ljudi. Klasičan primjer je skupina ljudi koji žive na istoj lokaciji, ali postoje i 'interesne zajednice', poput ljudi koji su radili u određenoj struci.
2. Proces stvaranja zbirke uključuje zajednicu. Obično to znači da su volonteri igrali ključnu ulogu, ponekad uz profesionalne arhiviste

Ključno je da postoje stvarne zbirke, fizičke ili digitalne, tako da to ne bi trebala biti samo povijesna grupa bez zbirke, predmet zbirke trebao bi se odnositi na određenu zajednicu i zajednica bi trebala biti uključena u arhiv. Godine 2013. povjerenstvo CAHG-a raspravljalo je o tome zahtijeva li uključenost zajednice aktivno sudjelovanje više od jednog člana zajednice u vođenju arhiva, dok su drugi tvrdili da bi se uglavnom osobna zbirka mogla smatrati važećim arhivom zajednice ako je otvorena zajednici koja aktivno sudjeluje i iskazuje osjećaj vlasništva nad zbirkom i pričama koje sadrži. Odbor se složio da je nemoguće usko definirati kako bi sudjelovanje zajednice moglo izgledati u svakom slučaju. (Gililand, Flinn, 2013.).

Iako ne postoji jedna sveobuhvatna definicija, postoje karakteristike koje obilježavaju arhive zajednica:

- Zbirke mogu biti ili akumulirani arhiv zajednice (zapisi o organizacijama zajednice, individualnom i kolektivnom životu) ili mogu biti arhivi koje se aktivno prikupljaju i slažu za i od strane zajednice kako bi se ispričala povijest te zajednice. Tipovi predmeta koji se obično nalaze unutar arhiva temeljenih na zajednici su bogati i raznoliki, često uključuju materijale koji se tradicionalno ne smatraju arhivom ili imaju dovoljnu arhivsku vrijednost da se zadrže. U slučaju arhiva u zajednici bolje je uzeti u obzir predmet građe i značaj ili vrijednost koju ima unutar zajednice, a ne vrstu ili format.
- Iako postoje mnoge zajednice koje nastoje primijeniti pojam arhiva, mnoge druge sa sličnim ciljevima, zbirkama i oblikom koriste različite nazive kao što su knjižnica, muzej, izvorni centar, itd. Iako je potrebno prepoznati razlike koje ova terminologija opisuje, također moramo biti otvoreni i za sličnosti.
- Iako digitalna tehnologija duboko utječe na doseg, vidljivost i prihvaćanje arhiviranja u zajednici, arhivi temeljeni na zajednici (engl. *community based archiving*) imaju dugu povijest s prepoznatljivim fizičkim, neovisnim arhivima zajednice, povijesnim društvima, knjižnicama i resursnim centrima koji postoje već 30, 40, ponekad preko 100 godina, pa stoga arhivi temeljeni na zajednici imaju oblik fizičkih i digitalnih arhiva i često djeluju u oba okruženja.
- Uloge unutar arhiva temeljenih na zajednici često ne spadaju u jasno definirane kategorije koje bismo mogli očekivati u tradicionalnim tijelima za baštinu. Sakupljači i kustosi, arhivisti zajednice i korisnici arhiva zajednice često su isti pojedinci. Mnogi arhivi zajednice temelje se na jednoj ili dvije ključne osobne zbirke, pri čemu su ti sakupljači često u središtu organizacije i daju velik dio inspiracije i poticaja. Osobna žrtva i poriv za dokumentiranjem koje pokazuju mnoge od ovih središnjih ličnosti ključni su za početni rast i opstanak ovih arhiva, ali također predstavljaju potencijalni problem u smislu identificiranja jednako predanih nasljednika koji će preuzeti arhiv (Gililand, Flinn, 2013).

1.2. Povijest

U posljednjem desetljeću, prepoznatljivost aktivnosti arhiva zajednica razvila je jaku prisutnost u nekim dijelovima svijeta, no ne i u drugima. Za mnoge u području arhivistike, arhivi zajednica reprezentiraju vitalno i pravovremeno otvaranje mogućnosti arhivističkog djelovanja, za druge pak više zabrinjavajući i prijeteci razvoj. Zasiurno je vjerojatnije da će arhivi zajednica eksplicitno u prvi plan staviti pitanja moći i politike u svojim arhivskim djelovanjima, nego što je to slučaj s klasičnim arhivima (Gililand, Flinn, 2013).

Od kasnih 1990-ih otkriva se češća upotreba 'arhiva zajednica' kao pojma koji sugerira nešto različito od tradicionalnih arhiva, razvijajući se u nešto što također podrazumijeva barem određeni stupanj odvojenosti i autonomije od glavne struje, a u nekim slučajevima i eksplicitniji izazov da se isprave nedostaci i pogrešna predstavljanja formalnih zbirki i institucija. Dakako, u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon 2000. godine, izraz se sve više koristio za opisivanje zbirke arhivskog materijala razvijenog i dijeljenog unutar, a ponekad i izvan, određene zajednice bez podrške profesionalnih arhivista i izvan zidova bilo kojeg formalnog arhiva. Toliko da se sredinom desetljeća moglo govoriti o razvoju arhivskog pokreta u Ujedinjenom Kraljevstvu s vlastitom organizacijom i konferencijom (Gililand, Flinn, 2013).

Korištenjem *google* tražilice za pretraživanje objavljenih referenci na arhive zajednica prije 2000. godine, kada je pojam počeo poprimati široku i uobičajenu upotrebu, dolazi se do zanimljivih rezultata i dokaza o različitim upotrebama. Nije iznenađujuće da većina ovih referenci stavlja naglasak na dio termina koji se odnosi na "zajednicu", bilo da se radi o lokalnoj ili određenoj nacionalnoj, vjerskoj ili etničkoj zajednici, a zatim upućuje na arhive te zajednice (Gililand, Flinn, 2013).

Godine 2004. ATF (engl. *Archives Task Force*) je izvijestio o nedavnom porastu arhiva zajednice kao važnom razvoju koji proizlazi iz želje pojedinaca i grupa da bilježe i dijele kulturno raznolika iskustva i priče. Takvo javno profesionalno prepoznavanje značaja arhiva zajednica bilo je popraćeno nizom inicijativa u kojima klasični arhivi traže kooperaciju s arhivima zajednica. Te inicijative uključuju CAAP (engl. *Community Access to Archives Project*) te vrijedne izvještaje i usmjeravanje koje su objavili u listopadu 2004. godine. CAAP je naslijedio CADG (engl. *Community Archive Development Group*) i u svojem kratkom postojanju pokrenuta je web stranica *communityarchives.org*, pokrenuto prvo istraživanje o utjecaju arhiva zajednica te je održana uspješna javna konferencija u ljeto 2007. godine koja je okupila praktičare arhiva zajednica i formalnih arhiva, kao i druge zainteresirane. Razlog

spomenutih aktivnosti je, naravno, masovno priznanje važnosti lokalnih arhiva, ali i poteškoće s kojim se susreću upravo zbog nestašice dostupne dokumentacije o aktivnostima 'običnih' građana, posebice ne-bjelačkog stanovništva i manjina (BME). Bez proaktivne inicijative arhivske profesije, pisma i dnevnici običnih individualaca vjerojatno neće preživjeti i pronaći svoj put u tradicionalne repozitorije. No, bez aktivnog traženja da se prikuplja i zastupa cijelo društvo, ti će se dokumenti često izgubiti i naći se izvan zidova tradicionalnih arhiva. Što su arhivi zajednica dosad pokazali jest da lokalni projekti zajednica prikupljaju, stvaraju i brinu upravo o onim materijalima koji nedostaju tradicionalnim arhivima (Flinn, 2007).

Ovi projekti i inicijative nisu novost, štoviše dolaze sa zakašnjenjem. Lokalni knjižničari povijesti, kustosi u muzejima i lokalni arhivisti već su godinama svjesni i napominju kako je bitno osvijestiti potrebu za sakupljanjem reprezentativnih materijala zajednice. Knjige usmjerene na lokalne studije 80ih godina prošlog stoljeća bilježile su kontinuiran rast lokalne i društvene povijesti i ukazivale aktivno sakupljanje primarnih i sekundarnih resursa potrebnih za upravo te studije, napominjući da su zajednice, koje su se osjećale lišene tih resursi, same osnovale lokalne zbirke. Interes muzeja za upravo takve zbirke datira iz istog vremena i opisuje se kao prijelaz iz 'biti o nečemu' u 'biti o nekome', s naglaskom na ljude i demokratizaciju kulture (Flinn, 2007).

Dakle, arhivi zajednica, iako često i pod raznim drugim nazivima, nisu novost. Kratko istraživanje zajednice i grupa lokalne povijesti duž Velike Britanije, pokazuje bogatu tradiciju različitih inicijativa čiji je cilj bila dokumentacija i očuvanje tragova postojanja raznih grupa koje nisu dovoljno zastupljene u klasičnim arhivima. Neki od tih projekata blisko su surađivali s arhivima, dok su drugi bili nezavisni i kontrolirani od strane zajednice (Flinn, 2007).

Interes o lokalnoj povijesti i prikupljanju relevantnih materijala ima dugo porijeklo, s korijenima u antikvarijanzmu 17. stoljeća, antikvarskim zajednicama 19. stoljeća i lokalnih povijesnih grupa 20. stoljeća. Istraživanje o aktivnosti lokalne povijesti na *University College London* pronašlo je jednu grupu na jugozapadu Engleske koja je preko 100 godina stara, te još 20 grupa starijih od 25 godina. Većina tih grupa nije samo stvorila materijale lokalne povijesti već je prikupljala i stvarala arhivsku građu poput originalnih dokumenata, mapa, fotografija, vrpce, itd. Također, nedavno studentsko istraživanje otkrilo je značajan broj inicijativa i projekata koji datiraju iz 1980-ih godina te koji se bave sakupljanjem i stvaranjem spomen-materijala svoje zajednice (Flinn, 2007).

2. Marginalizacija – ishodište arhiva zajednica

Tradicionalni arhivi još uvijek ne sadrže i ne reprezentiraju glasove ne-elite, tj. marginaliziranih. Ili kada to čine, arhivi im rijetko dopuštaju da ispričaju vlastitu priču, kroz vlastite dokaze. Bitno je, nepravilnosti ispraviti i dopustiti da manje zastupljene zajednice dobiju svoje mjesto u arhivskim kolekcijama (Flinn, 2007).

2.1. Organizacije i inicijative

U postratnom periodu, potaknuto organizacijom WEA (engl. *Workers' Educational Association*), lokalna povijest postaje sve popularnija kao akademska disciplina. Za nju se ne interesiraju samo stručnjaci, već i obični građani. Lokalna usmena povijest i grupe povijesnih radionica, bile su i dalje jesu inspirirane dokumentiranjem građanskih života, uključujući onih čija zanimanja polako nestaju, obitelji i žena, koje su bile zanemarene od strane tradicionalne povijesti (Flinn, 2007).

The History Workshop i pokreti usmene povijesti blisko su se asociirali s inicijativama za očuvanje arhiva radničke klase 60ih, 70ih i 80ih godina prošloga stoljeća. Upravo te akcije rezultirale su time da arhivske zbirke radničke klase budu premještene u lokalne ili sveučilišne arhive, te je taj proces bio popraćen razvojem nezavisnih knjižnica, muzeja i arhiva radničke klase, poput *Working Class Movement Library*, *Marx Memorial Library*, *National Museum of Labour History*, *South Wales Miners' Library* i ostalih (Flinn, 2007).

Političke kampanje i zabrinutosti oko rase, etničkih i dijaspornih identiteta, roda i seksualnosti isto tako su rezultirali potrebom za dokumentiranjem i očuvanjem kulture i baštine tih skupina. Židovska zajednica, u Velikoj Britaniji ali i SAD-u, već od kraja 19. stoljeća nastoji dokumentirati svoju kulturu, povijest i život, te je to postigla formacijom *Jewish Historical Societies* 1892. godine u Americi i 1893. godine u Engleskoj. Njihov je cilj dokumentirati osebnost i zajedništvo Židovske zajednice, često ignorirajući marginalizaciju unutar same grupe, ali i demonstrirati svoje mjesto i doprinos široj zajednici, posebice zbog kasnijih antisemitskih pokreta i događaja (Flinn, 2007).

U BME (engl. *Black and Minority Ethnic*) zajednicama, inicijative nezavisne kulturne baštine često su proizlazile direktno iz konteksta marginalizacije, rasizma i borbe. U Londonu je osnovan arhiv imena *The Black Cultural Archive* 1981. godine s namjerom prikupljanja,

dokumentiranja i analiziranja kulture i povijesti afričkih i karipskih naroda, koji su živjeli u Velikoj Britaniji. Cilj im je bio poništiti marginalizaciju tih populacija u Engleskoj povijesti i istrijebiti osjećaj alijenacije od britanskoga naroda (Flinn, 2007).

LGBT arhivi, primjerice arhiv *Hall-Carpenter Archives*, utemeljen 1980ih godina, dokumentirao je gay i lezbijski aktivizam i život. Nedavno je tradicionalni arhivski sektor počeo surađivati s različitim LGBT grupama kako bi dokumentirali njihove živote s naglaskom na reprezentaciju i različitost ove zajednice (Flinn, 2007). Primjerice, kanadski *ArQuives* jedan je od najvećih nezavisnih LGBTQ2+ arhiva u svijetu. Osnovan 1973. godine, njihov je cilj čuvanje i zaštita povijesti ove zajednice u Kanadi. Arhiv danas čuva mnoštvo materijala i dokaza poput osobnih i organizacijskih dokumenata i knjiga, monografije i fotografije, slike, video, zvučne snimke, artefakte i drugo. „*ArQuives nastoji prikupiti priče o ušutkanim glasovima prvih pripadnika 2SLGBTQ+ zajednice ove zemlje. Priznajemo da su neke priče već izgubljene, a cilj nam je osigurati da one koje ostaju i koje će tek doći, budu sačuvane za budućnost*“ (archives.ca).

Slično tome, ženski i feministički arhivi djeluju u partnerstvu s formalnim arhivima i onima nezavisnima. *The Feminist Archive* započeo je s radom 1978. godine kao kolekcija jedne žene, te je preraslo u arhiv koji sadrži objavljene materijale, dnevnike, osobna pisma, fotografije, razglednice, crteže, postere, bannere, bedževe, vinilske ploče i ostale audio materijale, te odjeću i ostale predmete koji dokumentiraju drugi val feminizma. Arhiv je bio 1988. godine podijeljen u dva dijela, sjeverni i južni (Flinn,2007).

Danas postoji veliki broj novijih inicijativa, koje su se inspirirale motivacijama starijih projekata koji su prethodno navedeni, a koji prihvaćaju dolazak novih tehnologija. Primjerice, *WISEArchive* djeluje u digitalnom okruženju kako bi stvorio javni arhiv za starije ljude koji dokumentira i stavlja na raspolaganje video zapise o njihovim radničkim životima. Suradujući sa sličnim organizacijama, arhiv omogućuje ljudima da dokumentiraju i doprinose svojim profilima radničkoga života u agrikulturi, tiskarstvu i drugim zanatima kojima prijete izumiranje (Flinn, 2007.).

3. Primjer arhiva zajednica - Zajednica prvih naroda Australije - istraživanje Kirsten Thorpe (2017)

Zajednice prvih naroda Australije masivno su dokumentirane u arhivskim kolekcijama svugdje u Australiji. U New South Walesu prikupljen je značajan materijal vezan za spomenutu zajednicu koji dokumentira osobne, obiteljske i zajedničke prošlosti. Taj materijal dominantno je kreiran od strane ne-domorodaca o prvim narodima Australije. Razne domorodačke zajednice u New South Walesu izražavaju interes za uspostavljanjem arhiva zajednica. Traže osobno stvaranje i upravljanje svojim materijalima te dobavljanje kopija materijala o svojoj zajednici koji se drže u drugim arhivima. Postoje mogućnosti da australska arhivska zajednica surađuje s grupama prvih naroda Australije da bi zajedno stvorili arhivski sistem koji poštuje protokole i potrebe grupe, ali i koji koristi svoje znanje, iskustvo, teoriju i praksu. U posljednjih 20 godina napravljen je veliki napredak po pitanju pristupa građi i prisustvovanja u diskusijama o spisima koje drže, a važni su za zajednicu prvih naroda. Kako raste broj pripadnika te zajednice koji surađuju s arhivskim institucijama ili koriste usluge i gradivo, tako raste i potražnja za sudjelovanjem uz suodlučivanje pripadnika prvih naroda, pri stvaranju arhivskih sistema, procesa i događaja važnih za njihovu zajednicu.

Istraživanje „*Creating an Aboriginal community archive in New South Wales*“ je analiza slučaja kako se ideje mogu razmjenjivati između arhivske profesije i zajednice pripadnika prvih naroda, u relaciji s upravljanjem arhivskim spisima. Cilj studije je istražiti potrebe zajednice i odgovoriti na pitanje *Kako mogu arhivska profesija i zajednica prvih naroda zajedno surađivati da bi kreirali održiv arhivski program koji se bazira na njihovim domorodačkim protokolima?*

3.1. Terminologija

U ovom istraživanju termin "arhiv zajednice" odnosi se na "arhiv zajednice prvih naroda Australije", te se temelji na gradivu koje se smatra bitnim za ovu grupu, a javlja se u raznim formama poput zemlje, ljudi, jezika, znanja i povijesti. Gradivo je prikupljeno s raznih nacionalnih ili međunarodnih lokacija, odnosno muzeja, arhiva, knjižnica ili nekih drugih privatnih repozitorija. Dok se fizički materijali mogu nalaziti na bilo kojoj od ovih lokacija, duplicirane kopije mogu se napraviti, digitalno ili na neki drugi način, i vratiti u arhiv zajednice,

čime se spajaju i ponovno povezuju fragmenti domorodačke povijesti i znanja kako bi se podržao lokalni pristup i identitet zajednice. Zapisi mogu biti u vlasništvu zajednice prvih naroda ili vlade ili drugih nositelja autorskih prava. Budući da je osnovno načelo arhiva domorodačke zajednice pojam širokog zajedničkog vlasništva i odgovornosti zajednice za upravljanje znanjem prvih naroda kroz vrijeme, to bi također moglo značiti da bi takvim arhivom zajednice morali postupno upravljati ključni predstavnici zajednice, poput starješina. Izraz "živi arhiv" odnosi se na arhiv zajednice prvih australskih naroda koji sadrži i materijalne i nematerijalne zapise. Živi arhiv čuva zapise koji se mogu usmeno prenijeti od strane članova zajednice ili se mogu prenijeti putem umjetnosti, plesa ili pripovijedanja, to jest, oni nisu zabilježeni u određenom fizičkom ili digitalnom obliku, već se prenose kroz interakciju i veze među ljudima. Ovaj proces od posebne je važnosti u slučajevima kada su pripadnici zajednice prvih naroda Australije bili tema zapisa i gdje su informacije bile možda netočno zabilježene, diskriminacijski opisane ili dane iz različitih perspektiva. U tom kontekstu, živi arhiv pruža prostor u kojem se daje glas i reprezentacija iskustvima pripadnika prvih naroda.

Izraz "digitalna repatrijacija" odnosi se na kopiranje i digitalni povratak zapisa zajednicama koje su ih stvorile ili na koje se odnose i ključni je element u povratku znanja u arhiv zajednice. Podržava ideju da bi arhiv zajednice prvih naroda mogao sadržavati digitalne kopije kao i virtualne poveznice na zbirke.

Pojam "protokoli prvih naroda Australije" odnosi se na posebne protokole koji su razvijeni s ciljem usmjeravanja australskih informacijskih profesija oko angažmana između knjižnica, arhiva i informacijskih službi s ljudima iz tih zajednica, zbirkama i uslugama. Ovi su protokoli razvijeni zbog priznavanja povijesti oduzimanja domorodačkog posjeda i diskriminacije u australskom društvu od početka kolonizacije 1788. Temeljni motiv za razvoj tih protokola je razviti skup etičkih smjernica i načela koja poštuju kulturna uvjerenja i prakse pripadnika prvih naroda.

3.2. Tijek istraživanja

Prema McKemmish (2001), književno jamstvo za stručnu praksu sastoji se od autoritativnih izvora, koje praktičari prepoznaju i cijene. Takvi mjerodavni izvori nalaze se u zakonu, etičkim kodeksima, standardima, stručnoj i znanstvenoj literaturi te književnim tekstovima. Analiza književnog jamstva za profesionalnu praksu utvrđuje "naloge" za najbolju praksu i identificira njezine konceptualne i teorijske referentne okvire. Analiza književnog naloga u ovom

istraživanju, proučavala je naloge i okvire za razvoj arhivskih usluga za pripadnike prvih naroda i njihove zajednice. Izvori književnog jamstva uključuju međunarodne i lokalne konvencije i protokole, kao što je *Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima starosjedilačkih naroda* iz 2007., koja pruža putokaz za arhivske institucije da u svoju praksu ugrade fundamentalna prava starosjedilačkih naroda, uključujući samoodređenje, te pravo na održavanje različitih kulturnih identiteta i autohtonih protokola za knjižnice i arhive.

„Deklaracija je najopsežniji instrument koji detaljno opisuje prava autohtonih naroda u međunarodnom pravu i politici, sadržavajući minimalne standarde za priznavanje, zaštitu i promicanje tih prava. Uspostavlja univerzalni okvir minimalnih standarda za opstanak, dostojanstvo, dobrobit i prava autohtonih naroda svijeta. Deklaracija se bavi individualnim i kolektivnim pravima: kulturna prava i identitet, prava na obrazovanje, zdravlje, zapošljavanje, jezik i dr. Zabranjuje diskriminaciju autohtonih naroda i promiče njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u svim pitanjima koja ih se tiču. Također osigurava njihovo pravo da ostanu različiti i da slijede svoje prioritete u gospodarskom, društvenom i kulturnom razvoju. Deklaracija izričito potiče skladne i suradničke odnose između država i autohtonih naroda“ (Office of the High Commissioner for Human Rights, 2007).

Od posebne važnosti za ovo istraživanje su *Protokoli za arhivsko gradivo američkih domorodaca*, koji ističu međunarodnu važnost priznavanja prava domorodaca u arhivima i želju domorodaca da pomažu arhivskim ustanovama u upravljanju svojom materijalnom baštinom.

3.2.1. Pregled literature za istraživanje

Pregledom literature srodnih istraživanja, razvijeni su teorijski okviri i koncepti relevantni za tumačenje rezultata istraživanja i za rješavanje istraživačkog pitanja. Sakupljeni su podaci o trenutnom znanju o temi koja se istražuje te je istraživanje kontekstualizirano istražujući povijesne situacije u kojima je prikupljena građa u arhivima i odnose moći koji su vidljivi u toj građi. Osim kontekstualiziranja arhivskog okruženja, pregled je također otkrio domorodačke odgovore na arhive i arhivsku znanost koji su doveli do razvoja protokola i raznih inicijativa za suradnju s domorodačkim zajednicama. Pregled literature također je istražio političku prirodu zapisa koji se čuvaju u arhivima koji se odnose na pripadnike prvih naroda, zapise o nadzoru, dokumentarnu pristranost zapisa i nedostatak domorodačkih perspektiva ili narativa

koji okružuju njihovu povijest i iskustva. Uključivao je raspravu o novonastaloj postkolonijalnoj i postmodernoj literaturi koja dekodira stvaranje zapisa i poziva na temeljito preispitivanje tradicionalne arhivske prakse kako bi se omogućilo bilježenje višestrukih perspektiva. Konkretno, pregled literature ističe potrebu da domorodačke zajednice budu ravnopravni partneri u istraživanju. Pregled literature se oslanjao na materijale koji su govorili o ulozi koju arhivi mogu imati u iscjeljenju i pomirenju. Izraz “arhivsko pomirenje” odnosi se na potencijal arhivske zajednice, koja se sastoji i od arhivskih stručnjaka i arhivskih institucija, da koristi arhive kao alate za ispravljanje nepravde i pomirenje. Priznaje dvostruku ulogu zapisa kao instrumenata ugnjetavanja i nadzora, ali i kao dokaza za učinjene nepravde iz prošlosti koje se u sadašnjosti mogu ispraviti. Također ukazuje na potencijal modela kontinuuma zapisa da asistira u stvaranju arhiva zajednice prvih naroda Australije, te na novonastalu arhivsku teoriju, poput koncepta arhivskog multiverzuma, da pruži okvire za interpretaciju arhivskih programa temeljenih na potrebama i protokolima lokalne zajednice.

3.2.2. Metode istraživanja

Primarni podaci za ovo istraživanje proizašli su iz studije provedene u partnerstvu s *Ungooroo Corporation* u Singletonu u regiji Hunter Valley u New South Walesu, te iz razmišljanja o vlastitim iskustvima K. Thorpe kao domorodačkog arhivista. Zajednica prvih naroda Australije u Singletonu odabrana je zbog njenih osobnih i profesionalnih veza s gradom i dugogodišnjeg odnosa s njezinim članovima. Istraživanje se također opsežno oslanja na sekundarne izvore kroz pregled literature i analizu književnog naloga. Podaci iz ovih različitih izvora prikupljeni su zajedno kako bi se istražilo što je zajednici potrebno kroz arhiv zajednice, protokole zajednice u poveznici s trenutačnim upravljanjem spisa i znanjem te grupe, različitosti između stvarnih i percipiranih potreba i kako bi se istražila nova arhivska teorija i praksa u formiranju sveobuhvatnih arhiva raznolikih perspektiva.

Istraživanje je imalo za cilj dati nove uvide u važnost uspostavljanja smislene razmjene ideja između arhivske struke i domorodačkih zajednica kako bi protokoli domorodačkih zajednica mogli informirati arhivsku praksu i stvoriti nove načine čuvanja dokumenata zajednice. Istraživački projekt osmišljen je unutar okvira etičkog istraživanja zajednice koje poštuje i odgovara na potrebu da se istraživački materijal vrati zajednici za recipročnu korist. Kao partnersko istraživanje također je bilo značajno u razvoju arhiva zajednice u Singletonu u pomaganju drugim domorodačkim zajednicama u stvaranju vlastitih arhiva zajednica

relevantnih za njihove potrebe i protokole, te u informiranju stručnog diskursa o pitanjima i izazovima u ovom istraživačkom području s ciljem donošenja promjena.

Korištena je istraživačka metodologija koja nastoji poštovati i zajednicu prvih naroda Australije i akademsku tradiciju arhivske znanosti. Istraživačka metoda usmjerena na zajednicu postavila je težnje zajednice kao ključni dio pitanja koji se istražuje. Slično tome, korištene istraživačke metode, tj. tehnike i alati za prikupljanje i analizu podataka, također su osmišljene tako da poštuju zajednicu i potiču sigurne i otvorene rasprave. Metodologija je bila vođena dvama principima. Prvo načelo odnosilo se na osmišljavanje istraživanja u kojima pripadnici prvih naroda aktivno sudjeluju i koje rezultira vrijednim uvidom u percepciju te zajednice o arhivima. Drugo, istraživanje je imalo za cilj pružiti nove perspektive i uvide u arhivsku literaturu koji se mogu iskoristiti za stvaranje promjena za domorodačke zajednice i arhive. Korištene metode prikupljanja i analize podataka uključivale su pristup analizi slučaja, pregled književnog naloga, pregled literature i samorefleksiju. Rezultati istraživanja vraćeni su zajednici prvih naroda u Singletonu u skladu s uvjetima koji su postavljeni za pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Ovaj je pristup važan aspekt svakog istraživanja zajednice. Gilliland i McKemmish (2004) naglašavaju važnost uključenosti zajednice u proces istraživanja i potrebu pregovaranja o vlasništvu nad stvorenim podacima govoreći da „... *rad sa zajednicama, posebno ranjivim zajednicama, dovodi u igru niz etičkih razmatranja uključujući ono što čini etičko istraživačko ponašanje u smislu kulture i vrijednosti uključene zajednice, te pitanja koja se odnose na vlasništvo podataka prikupljenih tijekom istraživanja, pristup i intelektualna vlasnička prava te prisvajanje tradicionalnog znanja kroz neetičku istraživačku praksu.*“

Kroz cijelo istraživanje održan je kontakt s korporacijom *Ungooroo*. Nacrti rezultata iz analize slučaja vraćeni su *Ungooroo* radi povratnih informacija, dopuna, izmjena i potvrde onoga što je prijavljeno. Sapsford i Jupp (2006) identificiraju ovu metodu "provjere valjanosti ispitanika" kao važan dio faze analize podataka u istraživanju koja osigurava ispravno tumačenje prikupljenih podataka. Konačni rezultati istraživanja vraćeni su zajednici po završetku istraživanja i dalje će se razvijati kako bi pomogli zajednici u stvaranju arhiva zajednice prvih naroda Australije. Rasprave o tome kako će se to postići nastavljaju se sa zajednicom prvih naroda Singleton.

3.2.3. Analiza istraživanja

Detaljna analiza istraživanja može pomoći u širenju razumijevanja, u pružanju vrijednih uvida u odnose i procese i može razotkriti složenost situacije. Također može ispitati pojedinačnu zajednicu, instituciju ili proces. Ovo je istraživanje surađivalo s određenom institucijom unutar lokalne domorodačke zajednice Singleton. Članovi zajednice ispitani su o svojim percepcijama arhiva i njihovim arhivskim potrebama. Fokusne grupe mogu okupiti članove zajednice da raspravljaju o njihovom kolektivnom mišljenju o temi i pružiti priliku za otvorena pitanja koja postavljaju i istraživač i članovi te zajednice. Na taj način se mogu identificirati potrebe i stavovi cijele grupe. Ova vrsta istraživanja omogućuje generiranje novih uvida u odnosu na istraživačko pitanje.

3.2.4. Prikupljanje podataka

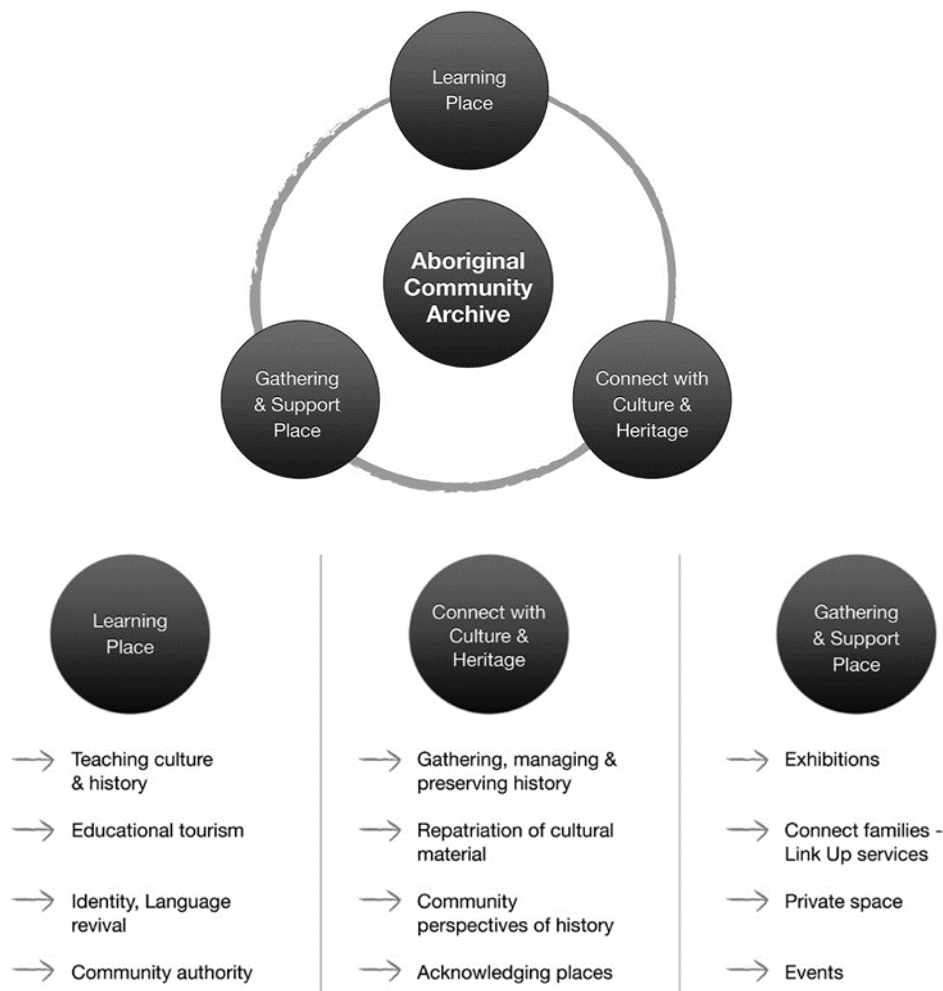
Konzultacije u zajednici identificirale su *Ungooroo Corporation* kao najprikladniju organizaciju koja predstavlja potrebe zajednice prvih naroda Australije u vezi s arhivskim pitanjima. Određivanje tko može govoriti i zastupati interese zajednice može biti izazovan zadatak. Važno je odvojiti vrijeme za razgovor s brojnim organizacijama zajednice i predstavnicima kako bi se utvrdilo tko ima ovlasti govoriti u ime interesa zajednice. Preko mreže članova korporacije *Ungooroo* identificirani su predstavnici domorodačke zajednice koji su koristili arhivske usluge i/ili domorodačko znanje, kao i starješine prvih naroda koji su bili nositelji i čuvari znanja. Istraživačica Kirsten Thorpe konzultirala se s *Ungooroo Corporation* o najboljem načinu pristupa i pozivanja članova zajednice da prisustvuju fokus grupi. *Ungooroo*-u je dostavila kopije svog obrasca s objašnjenjima za sudionike fokusne grupe i informativni list o temama rasprave. Korporacija *Ungooroo* zatim je podijelila letak kako bi reklamirala događaj članovima svoje zajednice.

Fokus grupa održana je u četvrtak, 3. lipnja 2010. u *Ungooroo*, a uključivala je osoblje korporacije i članove lokalne domorodačke zajednice. Za početak sastanka date su neke pozadinske informacije o tome tko je Kirsten Thorpe i što želi postići. Opća pitanja navedena su na informativnom listu. Objasnila je da će voditi bilješke iz rasprava i da će ih koristiti kao sredstvo prikupljanja podataka za prepoznavanje mišljenja grupe o arhivima. Grupi su dostavljeni obrasci pristanka, a sadržaj je objašnjen prije nego što su ih sudionici potpisali. Razgovori su inicirani pitanjima iz *tema za diskusiju* za fokus grupe, a prerasli su u raspravu o želji zajednice za stvaranjem arhiva zajednice. Priroda razgovora s vremena na vrijeme

skrenula je s teme kako bi se raspravljalo o drugim aspektima koji se odnose na zajednicu. Kao što je često slučaj, rasprave o arhivima dovele su do pitanja o zbirka i gdje se informacije čuvaju, gdje pristupiti informacijama o obiteljskoj povijesti i kako to učiniti. Rasprave koje su bile specifične za pojedince ili su bile izvan okvira ovog istraživanja nisu uključene u bilješke ili podatke za istraživački projekt. Kao dio etičkog procesa, sudionici su dobili opciju da budu identificirani ili neidentificirani u istraživanju. Ova je opcija uključena kako bi se osiguralo da sudionici mogu dati anonimne podatke ako žele ili mogu dobiti potvrdu za svoj doprinos ako to žele. Pregovaranje o ovim etičkim problemima izgradilo je pouzdanije okruženje za razgovor. Jedini sudionici koji su pojedinačno identificirali su starješina zajednice Irene Molineaux i članica zajednice Jenny Campbell.

3.2.5. Analiza podataka

Sudjelovanje pripadnika prvih naroda Australije u procesima prikupljanja i analize podataka, te u prezentaciji rezultata na način koji je bio značajan za zajednicu, bili su sastavni dio istraživanja. U analizi podataka prikupljenih od fokus grupe, uspješno su izvučene i identificirane potrebe zajednice i percepcije arhiva. Podaci prikupljeni iz fokusne grupe otkrili su političku prirodu istraživačkog pitanja i uvijek prisutne rasprave o prošlim događajima oduzimanja i uklanjanja domorodačke djece iz njihovih obitelji. Također su identificirali želju zajednice da pristupi dokumentima i zatim da se donesu kopije zapisa, koji se čuvaju u arhivskim institucijama, natrag u okruženje zajednice za raspravu. Osim toga, identificirana je potreba za izgradnjom odnosa između arhivskih institucija i arhiva zajednice kako bi se produbio kontekst i razumijevanje postojećih zapisa.

Slika 1. Koncept arhiva zajednice prvih naroda Australije

3.2.6. Zaključak istraživanja

Uspostava arhiva zajednice prvih naroda Australije ima potencijal za pružanjem održivog i transformiranog angažmana između onih koji su se prije smatrali samo predmetom zapisa te bi se na taj način moglo omogućiti prvim narodima niz prava na dokumente koji ne podrazumijeva samo pristup. Povijest prvih naroda Australije u New South Walesu otkriva mnoga pitanja u vezi s načinom na koji su zapisi nastajali i kako im se pristupa, kako se čuvaju i koriste u suvremenom kontekstu. Izgradnja arhiva domorodačke zajednice pruža mnoge mogućnosti, uključujući jačanje odnosa između arhivske struke i zajednica prvih naroda, za razmjenu različitih priča o povijesti australske nacije. Velika vjerojatnost je da se većina razmjena između arhivskih institucija i zajednica odvija unutar tradicionalnih arhivskih okvira koji daju prednost pristupu građi, a ne izgradnji stalnog angažmana između domorodačkih zajednica i arhiva. Odgovori pripadnika prvih naroda na arhiv i arhivsku znanost potiču ponovno promišljanje o protokolima oko pristupa i korištenja građe. Iako ideja refiguriranja arhiva predstavlja izazov za tradicionalnu teoriju i praksu, ona također pruža ogroman

potencijal za priznavanje domorodačkih ljudskih prava i zapisa, te pružanje mjesta i prostora za iscjeljenje zajednica prvih naroda.

Cilj istraživanja bilo je dati nove uvide u važnost uspostavljanja smislene razmjene ideja između arhivske struke i domorodačkih zajednica kako bi protokoli zajednica prvih naroda mogli informirati arhivsku praksu i stvoriti nove načine čuvanja dokumenata zajednice. Istraživački projekt osmišljen je unutar okvira etičkog istraživanja zajednice koje poštuje i odgovara potrebi da se istraživački materijal vrati zajednici za recipročnu korist, a posebno koristi partnersko istraživanje s ciljem stvaranja rezultata specifičnih za partnersku zajednicu. Kao partnersko istraživanje također je bilo značajno u razvoju arhiva zajednice u Singletonu, u pomaganju drugim domorodačkim zajednicama u stvaranju vlastitih arhiva zajednica relevantnih za njihove potrebe i protokole, te u informiranju stručnog diskursa o pitanjima i izazovima u ovom istraživačkom području s ciljem donošenja promjena i veće inkluzivnosti.

4. Primjer popularne glazbe, arhiva zajednica i online povijesti: kulturološka pravda i "uradi sam" pristup baštini

Ovaj primjer, obrađen u knjizi J. Bastian i A. Flinna „*Community Archives, Community Spaces: Heritage, memory and identity*“, nastoji oblikovati značenje i vrijednost popularne glazbene baštine na internetu u kontekstu uređene zbirke i za arhiviste zajednica šire. Prikazuje kako se prakse obilježavanja popularne glazbe mogu razumjeti u odnosu na načela javne povijesti i arhiva zajednica, te među trgovanja i kulturne vrijednosti. Sažeti su načini na koje se ovo područje, koje se konstantno širi, može kategorizirati i razumjeti, te se spominju projekti koji su usredotočeni na ponovno okupljanje specifičnih geografskih i vremenskih glazbenih zajednica u Ujedinjenom Kraljevstvu (Bastian, Flinn, 2020).

U ovome primjeru, naglasak je na kulturološkoj pravdi koja pokazuje u kojoj mjeri aktivni angažman u kulturi, kroz čin arhiviranja, može obogatiti živote onih koji proizvode i konzumiraju javnu povijest, koja pak nastaje iz "uradi sam" pristupa.

4.1. Arhivi zajednica popularne glazbe i kulturološka pravda

Popularna glazba, kao produkt modernih vremena i masovne kulture, za svoje je konzumente vrsta osobnog i socijalnog identiteta. Arhivi zajednica popularne glazbe mobiliziraju sjećanja i povijest na način da hvataju i čuvaju materijale i ostatke prošlosti popularne glazbe te dijele znanje tako da promoviraju i štite kolektivni kulturni identitet interesne zajednice (Banerjee i Steinberg, 2015). Arhivi zajednica nadjačavaju kulturne nepravde, kojima nedostaje prepoznatljivost i poštovanje i koji su nastali kroz relativizaciju glazbene kulture i marginalizaciju popularne glazbe, pomoću određenih baštinskih aktivnosti i diskursa (Bastian, Flinn, 2020).

Prema Fraseru (1995), kulturološka nepravda ukorijenjena je u socijalnim obrascima reprezentacije, interpretacije i komunikacije. Primjer kulturološke dominacije, kada je osoba izložena obrascima interpretacije i komunikacije koji se asociraju s drugom kulturom i strani su ili neprijateljski nastrojeni prema istome. Primjer neprepoznatljivosti, kada se osoba prikazuje kao nevidljiva od strane autoritarne reprezentacijske, komunikacijske i interpretativne prakse vlastite kulture i primjer nepoštovanja, kada je osoba rutinski oklevetana

ili omalovažavana u stereotipnim kulturološkim reprezentacijama i u svakodnevnim životnim interakcijama.

Arhivske inicijative pokrenute od strane aktivista i arhivista s ciljem utemeljenja fizičkog i digitalnog arhiviranja popularne glazbe, polaze od potrage za kulturološkom pravdom. "Uradi sam" arhiv spaja ljude s lokalnom zajednicom i vodi se idealom kulturološke pravde jer je potkrijepljen afektivnim motivima, s ciljem spajanja i zbližavanja ljudi sličnih interesa (Bastian, Flinn, 2020). Aktivnost arhiva zajednica sve se više širi jer ljudi postaju sve zabrinutiji i svjesniji potrebe za očuvanjem svojih sjećanja, doživljaja i kulture u vidu popularne glazbe. Čak i relativno nezainteresiran konzument priča o svojoj kolekciji ploča, isto kao i predani konzument koji svoju kolekciju gleda kao repozitorij, važan i vrijedan kao i bilo koji drugi arhiv. Poslovne prakse glazbene industrije sve se više i svjesno miješaju s repertoarom povjesničara, kustosa i arhivista. Na primjer, 2017. godine kanadski umjetnik Neil Young osnovao je svoj digitalni arhiv *Neil Young Archives* koji sadrži njegov opsežni popis pjesama u obliku službenih izdanja, snimaka uživo i studijskih snimaka. Ovo je, naravno, dio glazbene industrije te se prepakiranjem materijala stvara stalna vrijednost, a isto vrijedi i s materijalima umjetnika koji su preminuli ili čiji je vrhunac davno prošao. Takav 'prepakirani materijal' često se povezuje s pitanjem povijesne točnosti. Svjesno uokvirivanje i predstavljanje materijala popularne glazbe u vidu povijesti, baštine i arhiva relativno je novi razvoj. Ovo je značajka javne kulture očuvanja i obilježavanja, izvan kontrole glazbene industrije, koja je popularnu glazbu poslala u arhive i muzeje. Primjerice, projekt *Home of Metal*, jedan od najambicioznijih projekata čiji je cilj izgradnja kolektivne povijesti žanra, prvi puta je izložen u *Birmingham Museum and Art Gallery* 2011. godine i 2019. godine, dok je prošle godine *British Library*, koja ima vlastite zbirke popularne glazbe i kustosa, ugostila *Punk 1976-78* (Bastian, Flinn, 2020). Ovaj razvoj Bennett (2008) opisuje kao '*heritage rock*'. Ova se etiketa odnosi na proces kojim su glazba i umjetnici 1960-ih i 1970-ih postali cijenjeni kao nešto više od ikona subkulture i obožavanja potrošača te su promatrani kao dio "*esencijalnog karaktera kulture kasnog dvadesetog stoljeća i integralni aspekt načina na koji se ovo povijesno doba treba pamtiti, predstavljati i slaviti*".

Istraživanje koje odgovara na ove razvoje bavi se značenjima popularne glazbe u odnosu na interpretacije i prakse kulturne baštine i njezino mjesto u arhivu. Takav rad istražuje kada, zašto i gdje pop postaje predmetom baštine, njegove interakcije s muzejom i arhivom i njegovu ulogu u odnosu na koncepte povijesti, sjećanja i nostalgije (Bastian, Flinn, 2020).

Roberts i Cohen (2014) formulirali su tipologiju koja opisuje raznolikost baštinskih praksi posvećenih popularnoj glazbi. Službeno ovlaštena baština je ona koju je odobrila vlada ili kulturne institucije. Razni projekti Britanske knjižnice ubrajali bi se u ovu kategoriju ili osnivanje projekta "*Heavy Metal and Hardcore Punk Archiving Project*" na Državnom sveučilištu *Bowling Green*. Nadalje, samo-autorizirana baština uspostavlja se putem glazbene i medijske industrije, glazbenika, posrednika i publike koji oblikuju kulture popularne glazbe. Ova kategorija podrazumijeva izložbu iz 2016. godine "*Home of Metal, About the Young Idea*", posvećenu britanskome bendu *The Jam*. Kategorija samo-autorizirane baštine uključuje lokalnu aktivnost koju su Baker i Huber (2013) opisali kao *DIY* ("uradi sam"). U glazbenoj kulturi, *DIY* odjekuje zbog svojih veza s praksama alternativnih kultura 1960-ih, punka u 70-ima i nezavisnih izdavačkih kuća u 80-ima. Kao što Baker (2013) opširnije opisuje, *DIY* označava rad entuzijasta i volontera u uspostavljanju arhiva popularne glazbe, muzeja i dvorana slavnih. One djeluju izvan opsega ovlaštenih projekata sakupljanja i izlaganja, bilo da ih organiziraju kulturne institucije ili glazbene tvrtke. Primjerice, privatni muzeji kojima upravljaju pojedinačni entuzijasti, kao što je Kevin D. Wasley-ov *Elvis Presley Museum*, smješten je u renoviranoj garaži njegovog doma u Haweri, Novi Zeland. Također, opsežnije organizacije koje vodi više od 50 volontera, kao što je Australški jazz muzej u Melbourneu ili *Heart of Texas Country Music Museum* u Bradyju, Texas.

Robertsova i Cohenova (2014) tipologija također dopušta neovlaštenu praksu. Ova kategorija je svakodnevna, u kojoj se autorizacija ne traži ili čak ne identificira kao problem, budući da njezinu praksu, oni koji su uključeni, možda uopće ne smatraju poviješću, baštinom ili arhivom. Njihova se tipologija posebice bavi arhivom, s fizičkim zbirka glazbe podijeljenim u kategorije "fizičke – autorizirane" i "fizičke - uradi sam". Priznajući utjecaj digitalnog u ovom području, oni također prepoznaju zbirke koje karakteriziraju kao "online – institucionalne" i "online zajednice". Njihova tipologija uključuje "nenamjerne arhive", koje opisuju kao one koje "vode pojedinci ili kolektivi koji svoju praksu ne shvaćaju kao arhiviranje".

4.2. "Uradi sam" online arhiv popularne glazbe

Poput izvanmrežnih baštinskih mjesta, mrežni svjetovi koriste materijale koje su izradili i prikupili korisnici kako bi izgradili i održali zajednice. *DIY* projektima nedostaje kapital ovlaštenih kulturnih institucija i bore se da se održe. Fizičke stranice zahtijevaju financije i ljudske resurse, dok se internetske stranice sve više susreću s izazovima u vezi s autorskim

pravima i zakonima za korištenje materijala iz glazbene industrije. Međutim, takva su poduzeća značajna za načine na koje prikupljanje, čuvanje i organizacijski kriteriji proizlaze iz pučkog znanja, kolektivnog autoriteta i dogovora o tome što čini parametre svake zajednice. Stranice se osnivaju oko određenih umjetnika i žanrova čiji je trenutak prošao, uključujući bendove koji više ne postoje i preminule umjetnike. Bilo da su pod pokroviteljstvom pojedinca ili grupe, takve stranice uključuju različite interesne zajednice i raznolikost korisnika. Što se tiče umjetnika s dugim i stalnim karijerama, njihovu online prisutnost predstavljaju stranice koje su stvorili obožavatelji, a koje su ponekad u sukobu sa željama samih umjetnika. Primjerice, za života je umjetnik Prince nastojao ograničiti takvu aktivnost, ali nakon njegove smrti pojavile su se arhivske stranice poput *Prince Vault*, *Prince 365 Celebration 2018 Archive* i *The Prince Online Museum* (Bastian, Flinn, 2020).

Čini se da su aktivnosti online "uradi sam" arhiva povezane s konvencionalnim aspektima obožavatelja glazbe, ali se ipak protežu i izvan njih. Mnoge stranice posvećene su određenim vremenskim razdobljima, žanrovima ili subkulturama. Druge pak dokumentiraju aktivnosti povezane s geografskim specifičnostima glazbenih kultura, kao što su trgovine ploča, mjesta za nastupe i noćni klubovi. Dok materijalni dokazi i mjesta glazbene produkcije definiraju povijesne aktivnosti, ovi su primjeri također korisni za isticanje kako online arhivska zajednica ulaže u nematerijalno. Stoga, dok korisnici objavljuju poveznice na glazbu, skenirane ploče i osobne fotografije ili memorabilije, oni vraćaju nematerijalno, primjerice atmosferu klupske večeri, time što ponovno okupljaju zajednicu sudionika na mreži i grade repertoar sjećanja. Neki doprinose opsežnim memoarima u prozi, drugi jednostavno podržavaju, mijenjaju ili ispravljaju objave. Mnogi, jednostavnim praćenjem bloga ili pridruživanjem grupi na društvenim mrežama daju težinu ovom činu vraćanja sjećanja. Bogatstvo takvih online aktivnosti poučno je za promatranje načina na koje se zajednice bave glazbom iz prošlosti i praksama u kojima su sudjelovale: na koncertima i plesnim klubovima ili jednostavno u ulozi obožavatelja. Svatko može osnovati grupu i nazvati je arhivom, posvetiti se slavljenju bilo kojeg aspekta osobne i kolektivne povijesti, proširujući tako pojmove i sadržaj arhiva i njegov potencijal za kulturološkom pravdom. Popularna glazba opisuje određene oblike i žanrove, ali je također povezana s prirodom svoje proizvodnje i potrošnje, popularna je zahvaljujući djelovanju svojih potrošača. Osim kupovine robe namijenjene publici, glazba nije samo definirana prodajom, status glazbe kao popularne prenosi se njezinom ukorijenjenošću u svakodnevni život i kulturu. To poprima mnoge oblike, kao što se određene pjesme povezuju s kulturnim pokretima i drugim fenomenima tako se, na individualnoj razini, povezuju i sa

značajnim životnim događajima. Arhivisti zajednica daju počast popularnom sjećanju i javnoj povijesti, potvrđujući značenja popularne glazbe i njenu ulogu u određenom vremenu i prostoru te uloge pojedinaca i grupa u njima. Bez obzira na neozbiljne aspekte popularne glazbe, takve stranice svjedoče o ozbiljnoj prirodi njezinih užitaka i naglašavaju njezino mjesto u životima ljudi (Bastian, Flinn, 2020).

4.3. Zaključak

U kojoj mjeri "uradi sam" glazbeni arhivi pristupaju potencijalnim korisnicima na način kao i formalne institucije, pitanje je koje zaslužuje daljnje istraživanje i razmatranje. Svakako, bez obzira na razinu organizacije koja postoji na takvim stranicama i u kojoj mjeri oponašaju pravi arhiv, njihovo postojanje i prakse postavljaju pitanja o moći i hijerarhiji vrijednosti u načinu na koji se proizvodi povijest i baština. Kao rezultat toga, mnogi primjeri prakse popularne glazbene baštine online i offline inspiriraju i pokreću poduzeća. Potrebno je voditi računa o tome kako se karakteristike glazbenog žanra, konzumacija i subkultura prevode u aktivnosti obilježavanja i očuvanja. Primjerice, kada pričamo o žanru *heavy metal*, postoje određene kritičke uloge žena u glazbi i kulturi tog žanra. Činjenica je da je načelo kulturološke pravde izuzetno dominantno u ovom sektoru, prepoznajući zanemarene priče iz materijala svoje arhive i njihovih afektivnih veza s njom. U svakom slučaju, njihovo je pravo da budu dokumentirani i saslušani pod vlastitim uvjetima (Bastian, Flinn, 2020).

5. Utjecaj i izazovi

Godine 2006. CADG (engl. Community Archive Development Group) je naručio prvo istraživanje o društvenim utjecajima arhiva zajednice, a izvješće i analize slučaja objavljeni su u ljeto 2007. godine. Izvješće procjenjuje da bi moglo postojati 3000 arhiva zajednica u Ujedinjenom Kraljevstvu, što bi uključivalo oko milijun ljudi. Na temelju odgovora na anketu 46 grupa i daljnjih dubinskih analiza studija, izvješće je uočilo niz utjecaja u vezi s arhivima zajednice, koji uglavnom proizlaze iz prilika za društvenu interakciju i sudjelovanja koje te aktivnosti pružaju. Izvješće je otkrilo da je aktivnost arhiva zajednice rezultirala kulturnim kapitalnim dobicima okupljanjem grupa koje su se inače rijetko sastajale, osobito među generacijama, i time podržavajući veće međusobno razumijevanje i poštovanje, te ponovnim balansiranjem povijesti i naslijeđa u korist inače nedovoljno izraženih zajednica, što dovodi do većeg osjećaja osnaživanja, pripadnosti i kohezije zajednice. Ostali učinci identificirani u izvješću bili su doprinosi stvaranju privlačnijih i ugodnijih zajednica, često renoviranjem zgrade ili društvenog centra kao fizičkog okupljališta za aktivnosti arhiva zajednice, pružanje mogućnosti za cjeloživotno učenje i stjecanje korisnih informatičkih vještina i poticanje niza aktivnosti koje angažiraju i uključuju sudjelovanje mnogih različitih skupina u zajednici (Flinn, 2007.).

Jasno je da arhivi zajednice, zajednice sjećanja i projekti usmene povijesti svi imaju potencijal, ako budu podržani i očuvani, da utječu na diverzifikaciju i demokratizaciju baštine. Doista, njihovo postojanje izaziva i potkopava autoritet tradicionalne povijesti i arhiva. Međutim, važno je da se te ideje ne prihvaćaju olako, pogotovo ne kada se one pretoče u javnu politiku. Treba prepoznati i problematizirati te ideje i osigurati temeljito istraživanje prakse i učinaka. Na primjer, važno je upamtiti da mnoge povijesti zajednice i identiteti zajednice mogu biti isključivi, kao i klasične povijesti, jer mogu marginalizirati ili izostaviti druge grupe, na temelju klase, spola, seksualne orijentacije, itd. Potrebno je istražiti fluidnost i višestruku prirodu individualnih identiteta i kako su oni povezani i smješteni unutar razvijajućeg i stalnog rekonstruiranja identiteta zajednice. Ova pitanja i daljnja proučavanja pojedinih vrsta arhiva zajednice moraju biti predmetom budućih istraživanja i ispitivanja. Arhivi zajednice i sudjelovanje u aktivnostima arhiva zajednice jasno imaju društvenu vrijednost sami po sebi, ali ako pokret doista može ostvariti takve težnje dajući ljudima vlastiti glas i dopuštajući im da kontroliraju vlastitu zastupljenost u kulturi, onda je to veliki napredak kojeg arhivi mogu pružiti (Flinn, 2007).

Unatoč tome, također mora biti jasno da pokret arhiva zajednica, kao što je uvijek činio, predstavlja značajne izazove za arhivsku službu, posebice u smislu profesionalne prakse. Priroda mnogih zbirki ne uklapa se dobro s uskim, a možda i pretjerano restriktivnim, stručnim definicijama dokumenata i arhiva i to može izazvati probleme ako i kada se stručnjaci uključe u odlučivanje o tome što očuvati i na temelju čega, a kasnije i kako pravilno opisati zbirke. Međutim, samo postojanje arhiva zajednice, dokumentiranjem i bilježenjem života onih skrivenih ili marginaliziranih u formalnim arhivima, dovodi u pitanje legitimitet glavnog sektora. Zapravo, njihovo postojanje svjedoči o odsutnostima nacionalnih priča unutar službenih zapisa. Djeluju kao prijekor formalnom sektoru baštine jer ne odražava priču svih i preispituje tko ima ovlasti predstavljati kulture drugih, sa sve većim tvrdnjama o pravu na kontrolu pisanja vlastite priče. Za arhivsku struku, rješenje ove dileme leži u temeljnom preispitivanju arhivske prakse. Ponovno vrednovanje koje ostavlja iza sebe ideju arhivista kao neutralne, pasivne, reaktivne figure i umjesto toga prihvaća mnogo proaktivniju ulogu, koja priznaje moć i utjecaj koje arhivist ima na oblikovanje naše arhivske baštine i društvenog pamćenja. Prema uvjetima ove promjene, struka bi trebala postati fleksibilnija i okrenuta prema van, radeći u partnerstvu i podržavajući stvaratelje i čuvare arhiva zajednice i baštinske građe (Flinn, 2007).

Praktični izazovi koji utječu na održivost arhiva zajednice ne razlikuju se značajno od izazova drugih institucija kulturne baštine. Arhivi zajednice zahtijevaju prostor, bilo fizički ili virtualni ili kombinaciju oba. U najmanju ruku, potrebna su financijska ulaganja za kupnju arhivskog materijala i drugih tehnologija, kao i operativni troškovi. Osim toga, arhivi zajednice zahtijevaju ulaganje ljudskih resursa s različitim stručnim znanjima. Arhiviranje je radno intenzivna praksa, a stavljanje zbirki na raspolaganje zahtijeva još jednu vrstu rada i skup vještina. Prostor, novac i stručnost stoga su resursi kojima treba pažljivo upravljati i balansirati u slučaju da se jedan lakše stekne nego drugi. Na primjer, inicijativa za arhiviranje koja je dobro financirana, ali joj nedostaje stručnost, može rezultirati praksama prikupljanja koje su kasnije neodržive. Sama stručnost nije dovoljna za održavanje arhiva, zahtijeva kapital za podupiranje svojih operacija i sakupljačke prakse, kao i prostor za čuvanje zbirki (Bastian, Flinn, 2020).

6. Usporedba i budućnost

Potrebno je još jednom priznati i pokazati raznolikost arhivske djelatnosti utemeljene u zajednici i nastojati smanjiti razlike između formalnih arhiva i novijih načina zaštite baštine. Kao što je već spomenuto, neki arhivi zajednica i druga tijela za zaštitu baštine mogu blisko surađivati ili čak biti inicirani od strane formalnih institucija. Neki arhivi utemeljeni u zajednici, također se nastoje ugledati na institucije, nadajući se da će utjeloviti isti autoritet koji će predstavljati zajednicu i formulirati zajedničke narative kao što to čine formalne institucije. Iako grupe unutar zajednice mogu usvojiti niz pristupa arhivskoj i baštinskoj praksi koji se razlikuju od onih usvojenih u formalnijim sektorima, to ne znači da se te grupe ne žele brinuti za svoje zbirke prema najvišim mogućim profesionalnim standardima ili da doista nemaju profesionalnu stručnost u svojim organizacijama, bilo kao volonteri, savjetnici ili kao zaposlenici. Iako je istina da su mnogi formalni arhivi i tijela koja se bave baštinom prvenstveno zabrinuti za očuvanje i omogućavanje budućeg korištenja, te da su mnogi aktivistički arhivi više zabrinuti za korištenje zbirke u sadašnjosti, to ne znači nužno da imaju mali ili da nemaju interes u osiguravanju dugotrajnijeg čuvanja. Iako razlike između korisnika, volontera i potrošača nisu tako jasne kao što se to ponekad čini u formalnom sektoru, još su manje jasne u okruženju arhiva zajednica gdje su granice između osobnog sakupljača, kustosa, volontera i korisnika vrlo zamagljene s pojedincima koji često preuzimaju te uloge u različito ili čak isto vrijeme. Dok su formalni kustosi prvenstveno zabrinuti za korištenje i potrošnju materijala od strane drugih, arhivisti zajednica često prikupljaju, njeguju i troše svoje zbirke u jednom kontinuiranom procesu motiviranom željom kako bi sačuvali i artikulirali povijesne narative kojih inače nema. Dostupni resursi su još jedna značajna razlika. Arhivi zajednica često se oslanjaju na javna sredstva za svoje aktivnosti, i to je često projektno financiranje i rijetko je održivo ili usmjereno na razvoj organizacije. To znači da pronalaženje sredstava za održavanje arhiva i pokušaj osiguravanja da se planovi agencija za financiranje podudaraju ili barem ne sukobljavaju s ciljevima grupe, mogu postati dominantna aktivnost (Flinn, 2007).

Međutim, kako se društvo mijenja, mijenjaju se i zajednice koje se bave arhivskom praksom. Jedan pristup arhiviranju može ustupiti mjesto drugom. Ova tranzicija ne označava samo promjenu u tehnološkoj i kulturnoj osjetljivosti, već i dinamiku spajanja zajednice koja je izvorno dovela do uspostave arhivskog projekta. Dakle, dok su arhivi materijalni u smislu da čuvaju zapise koji nas informiraju, oni su istovremeno retorički projekti koji nas uvjeravaju, utječu i utiskuju na nas ono što prošle generacije žele da znamo o njima. U nastojanju da održe

ove projekte kroz generacije, zajednice moraju razviti strategije za pregovaranje o promjeni kulture zajednice, prioriteta i ciljeva. Osim materijalnih resursa, zajednice moraju poduzeti napore da održe svoje arhive kao retoričke projekte usred ideoloških i filozofskih kriza (Bastian, Flinn, 2020).

Koristi od formiranja bliskih i plodonosnih odnosa s arhivima zajednica od velikog je značaja za arhivski sektor. Uspostavljanje i održavanje uspješnih radnih odnosa i u konačnici pravedna partnerstva s arhivima zajednice pomoći će povećati profil arhiva u tim zajednicama, a može dati i znanja i vještine onim zajednicama, koje su inače nedostupne glavnom sektoru. Takvo znanje može koristiti pri boljoj upotrebi i razumijevanju jezika i terminologije u opisu ili u identificiranju važnih i ugroženih povijesnih resursi unutar zajednice. Ako te zajednice nisu među tradicionalnim korisnicima formalne baštine i arhivskog sektora, to također može imati pozitivne dugoročne koristi u smislu usluga koje uključuju cijelu lokalnu zajednicu, a ne samo njezine dijelove (Flinn, 2007).

Najoptimističniji prikaz održive prakse arhiva zajednica je to da će se nastaviti odvijati na način koji ima najviše smisla i najviše koristi za one koji je obavljaju. Međutim, ako je to istina, to također sugerira da su arhivi zajednice održivi samo onoliko koliko su značajni ljudima koji ih podržavaju i koriste. Ako je održivost cilj prakse arhiviranja u zajednici, onda bi se proizvod tih praksi zapravo mogao pokazati kao teret za održivost. Drugim riječima, da bi održala povezivanje i stvaranje, zajednica bi se možda morala odreći nekih svojih zanata kako bi napravila mjesta za nove. Ovdje bi se arhivi zajednice i tradicionalni arhivi mogli razilaziti u praksi i u filozofiji. Predaja materijala repozitoriju koji je dizajniran za brigu o arhivskom materijalu zapravo dopušta arhivima zajednica da održe svoje prakse i, u isto vrijeme, da osiguraju preživljavanje tih kolekcija koje su kroz vrijeme proizvele i prikupile. Gdje god da te zbirke završe, prakse koje ih okružuju mogu se nastaviti dalje razvijati, oblikovane socio-političkim i ekonomskim strukturama i, najvažnije, interesima i afinitetima koji spajaju zajednice (Bastian, Flinn, 2020).

7. Zaključak

O konceptu zajednice sjećanja arhivist Eric Ketelaar (2005) objašnjava: „*Kolektivni identitet temelji se na elektivnim procesima sjećanja, tako da se dana grupa prepoznaje kroz svoja sjećanja zajedničke prošlosti. Zajednica je "zajednica sjećanja". Zajednička prošlost nije samo genealoška ili tradicionalna, nešto što možeš uzeti ili ostaviti. To je više: moralni imperativ nečijem pripadanju zajednici. Zajednička prošlost, održana kroz prošlost u sadašnjost, jest što daje kontinuitet, koheziju i koherentnost zajednici. Biti zajednica, obitelj, religiozna zajednica, profesija, uključuje ukorijenjenost u prošlost i, posljedično, u tekstove sjećanja kroz koje je ta prošlost posredovana.*“ Osjećaj pripadnosti bitan je faktor u održavanju jedne zajednice i približavanju njezinih članova, a zajednička povijest jaki je okidač. Mnoge povijesti zajednica nikada nisu dospjele do formalnih arhiva, često su i iz tog razloga bivale izgubljene. Arhivi zajednica postoje upravo zbog takvih grupa, kako bi spriječili izumiranje manje zastupljenih, rubnih i marginaliziranih čiji glasovi su u istoj mjeri bitni kao i oni ostali. To su aktivistički arhivi koji se na razne načine, ponekad ne i onim formalno propisanim načinima bore da bi sačuvali identitet, postojanje, sjećanja i iskustva svake zajednice ljudi. Arhivi zajednica rade promjenu u arhivskoj praksi time što nastoje demokratizirati baštinu, kulturu i povijest i unose različitost u praksu, gdje je nedostaje. Pojam, usko povezan s demokratizacijom baštine je i kulturološka pravda koju pak obilježava ravnopravnost vrijednosti među kulturama, rasama, spolu, seksualnoj orijentaciji, zanimanjima, vjerama i ostalim čimbenicima koji su bili temeljni okidač stvaranja arhiva zajednica u prošlosti.

Kao što Anne J. Gilliland (2018) navodi u svojoj knjizi "*Conceptualizing 21st-century archives*" porast broja arhiva zajednica u Americi, Kanadi i Ujedinjenom Kraljevstvu nije ništa neobično s obzirom na to da su to zemlje s širokim spektrom etničkih i rasnih populacija. No oni više ne dominiraju samo u tim zemljama, već svuda u svijetu u fizičkom, digitalnom ili hibridnom obliku. Digitalizacija nam je omogućila da se razne interesne skupine sastaju i dijele svoja iskustva i sjećanja u virtualnom svijetu i time povezuje ljude različitih pozadina širom planete. Stvaraju se arhivi zajednica koji nisu ograničeni fizičkim mjestom, što daje jednu potpuno novu dimenziju ovoj praksi. Društveni mediji i mobilne tehnologije otvaraju vrata zajednicama da njihovi glasovi budu snimljeni, pohranjeni, a krajnje i da budu saslušani. Arhivi zajednica pomažu nam da konstruiramo društvo koje je multikulturalno, ali ujedno i ravnopravno zastupljeno. Ono pomaže ohrabriti ljude osjećajem pripadnosti i vrijednosti i doprinosi kulturološkoj pravdi, a pritom čuva vrijedne materijale bogatstva ovoga svijeta za buduće generacije.

8. Literatura

1. Baker, S., Huber, A., Notes Towards a Typology of the DIY Institution: identifying do-it-yourself places of popular music preservation, *European Journal of Cultural Studies*, 2013
2. Banerjee, D., Steinberg S.L., Exploring Spatial and Cultural Discourses in Environmental Justice Movements: a study of two communities, *Journal of Rural Studies*, 2015
3. Bastian, J. A., Flinn, A., *Community Archives, Community Spaces: Heritage, memory and identity*, London, 2020
4. Flinn, A., *Community Histories, Community Archives: Some Opportunities and Challenges*, *Journal of the Society of Archivists*, 2007
5. Fraser, N., From Redistribution to Recognition? Dilemmas of justice in a 'post-socialist' age, *New Left Review*, 1995
6. Gililand, A. J. , *Conceptualizing 21st-Century Archives*, Chicago 2018.
7. Gilliland, A. J., Flinn, A., *Community Archives: What are we really talking about?*, CIRN Prato Community Informatics Conference, 2013
8. Gililand, A. J., McKemmish, S., *Building an Infrastructure for Archival Research*, *Archival Science*, 2004
9. Ketelaar, E., *Sharing: Collected Memories in Communities of Records*, *Archives and Manuscripts*, 2005
10. McKemmish, S., *Placing Records Continuum Theory and Practice*, *Archival Science*, 2001
11. Roberts, L., Cohen, S., *Unauthorising Popular Music Heritage: outline of a critical framework*, *International Journal of Heritage Studies*, 2014
12. Sapsford, R., Jupp, V., *Data Collection and Analysis*, SAGE Publications Ltd, 2006
13. Thorpe, K., *Aboriginal Community archives: A Case Study in Ethical Community Research*, *Research in the Archival Multiverse*, 2017

Elektronički izvori:

1. About Us. ArQuives.ca. Pristupljeno 5.6. 2023. <https://arquives.ca/>
2. UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. Office of the High Commissioner for Human Rights, 2007. Pristupljeno 5.6. 2023. <https://www.ohchr.org/en/indigenous-peoples/un-declaration-rights-indigenous-peoples>
3. What is a community archive? Community Archives and Heritage Group, 2006. Pristupljeno 8.6.2023. <https://www.communityarchives.org.uk/content/about/what-is-a-community-archive>
4. zajednica. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 5. 6. 2023. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66736>

Arhivi zajednica – izazovi, značaj i utjecaj na arhivsku struku

Sažetak

Definirati i uspostaviti opće razumijevanje termina "arhivi zajednica" važno je, ali i poprilično kompleksno, a sinonimi su lokalna povijesna grupa, oralni povijesni projekt, projekt povijesne zajednice i projekti sjećanja zajednice. *Community Archives and Heritage Group* razvio je i koristi vlastiti opis i definicije arhiviranja zajednice, a tvrdi da je u arhivu zajednice nužno da je predmetom zbirke zajednica ljudi i da sam proces uključuje zajednicu. Praksa arhiva zajednica nije nova, već potječe od antikvarijanzima iz 17. stoljeća, a sam naziv dobiva na popularnosti od kraja 90ih godina prošloga stoljeća. Mnoga istraživanja u Velikoj Britaniji pokazuju postojanje arhiva zajednica starih po 25 ili čak 100 godina, a grupe su prikupljale arhivsku građu poput dokumenata, fotografija, vrpca i ostaloga. Ono što je potaklo zajednice da prikupljaju i čuvaju svoju povijest jest marginalizacija istih, a rezultiralo je pokretanjem brojnih organizacija i inicijativa za zaštitu potlačenih grupa. U radu se navodi primjer istraživanja Kirsten Thorpe o pokretanju arhiva zajednica prvih naroda Australije te primjer o online arhivima zajednica popularne glazbe, pri čemu je naglasak na kulturološkoj pravdi i "uradi sam" pristupu baštini. Arhivi zajednica susreću se s mnogim izazovima poput nedostatka prostora, financija, ljudskih resursa, ali i stručnosti. Uspostavljanje i održavanje uspješnih radnih odnosa, i u konačnici pravedna partnerstva s arhivima zajednica, pomoći će povećati profil arhiva u tim zajednicama, možda dajući znanje i vještine onim grupama koje su inače nedostupne glavnom sektoru.

Ključne riječi: arhivi zajednica, marginalizacija, Zajednica prvih naroda Australije, kulturološka pravda, demokratizacija

Community archives - challenges, significance, and impact on the archival profession

Summary

Defining and establishing a general understanding of the term "community archives" is important, but also quite complex, and the synonyms are local historical group, oral history project, historical community project and community memory projects. The Community Archives and Heritage Group has developed and uses its own description and definitions of community archiving and argues that in a community archive it is essential that the object of the collection is the community of people and that the process itself involves the community. The practice of community archives is not new, but originates from antiquarianism from the 17th century, and the name itself has been gaining popularity since the end of the 90s. Many research results in United Kingdom show the existence of community archives that are 25 or even 100 years old, and the groups collected archival materials such as documents, photographs, tapes, and others. What encouraged communities to collect and preserve their history was their marginalization, and it resulted in the launch of numerous organizations and initiatives for the protection of oppressed groups. The thesis cites an example of Kirsten Thorpe's research on launching Australian First Nations community archives and an example of online popular music community archives, with an emphasis on cultural justice and a DIY approach to heritage. Community archives face many challenges such as lack of space, finances, human resources and even expertise. Establishing and maintaining successful working relationships, and ultimately equitable partnerships with community archives will help raise the profile of archives in those communities, perhaps providing knowledge and skills to those groups otherwise unavailable to the mainstream sector.

Key words: community archives, marginalization, Australian First Nations community, cultural justice, democratization